

TANZİMAT DÖNEMİ OSMANLI TAŞRA TEŞKİLATINDA NAHIYE YÖNETİMİ: KIRELİ ÖRNEĞİ

*The Subdistrict Administration Within the Provincial Organisation of
the Tanzimat Area: The Kireli Example*

Dr. Muttalip ŞİMŞEK*

ÖZ**

19. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı taşra teşkilatının önemli bir birimi olan nahiyelerin idarî yapıları, yapılan düzenlemelerle detaylı bir şekilde belirlenmişti. Özellikle 1867 İdare-i Nevâhi Nizamnâmesi ile nahiyelerin kuruluş şartları, yönetimi, idarecilerin tasarrufları ile köylerin nahiyelerle bağı gibi hususlar ortaya konmuştu. Bu düzenlemeler neticesinde, Konya Vilayeti'nin Beyşehir Kazası'na bağlı bir nahiyeye olarak idare edilen Kireli, bu statüsünü devletin yıkılışına kadar devam ettirmişti.

Bu çalışmada, Kireli Nahiyesi'nde görev yapan müdürlerin isimleri, vazifeleri esnasında yaşanan olaylar, şikayete mevzu durumlar ve bunlar karşısında alınan tedbirler ile müdürlerin görevlerini suistimal hali veya zimmetlerine para geçirme gibi durumlarda vilayet ve merkezî idarenin tutumu ortaya konmuştur. Bu süreçte, nahiyeye bağlı köylerin statüleri ve 1840-1922 yılları arasında nahiyeye bağlı köylerin isimleri belirtilmiş; ayrıca 20. yüzyılın başlarında nahiyede bir belediye kurulması ile ilgili Kireli Nahiyesi Müdürlüğü'nün başvurusu ve bu talebin kabulüyle ilgili hususlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı Devleti, Konya, Beyşehir, Kireli, Taşra, Nahiyeye.*

ABSTRACT

Since the middle of the 19th century the administrative structures of the subdistricts (nahiyeye), which were important units of provincial administrations, were defined in a detailed manner by the regulations. Especially with the regulation of subdistricts administration of 1867 issues like the establishment conditions of subdistricts, administrations, authority of administrators and the connection of villages to the subdistricts were determined. As a result of these regulations Kireli, which was a subdistrict within Beyşehir district that was again within Konya Province, continued its status until the collapse of Ottoman Empire. In this study we will try to depict issues such as the names of the administrators that were holding the offices, the incidents which occurred at the time of their duties, complained situations and measurements against these complaints, the misuse of the office and embezzlements by the administrators and the reactions of provincial and central administrations against them. Meanwhile, the status of the villages and the names of them which were under the administration of this subdistrict between 1840 and 1922 were pointed out. Additionally, the events such as a petition of the administrator of Kireli with the pur-

* Dr., Karlsruhe Eğitim Ataşeliği, Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmeni, Karlsruhe/Almanya, muttalip42@hotmail.com

** Bu çalışma ağırlıklı olarak, 2007 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunulan "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kireli Nahiyesi'nin Sosyal Tarihi Üzerine Bir Araştırma" başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

pose of establishing a municipality in the subdistrict and the acceptance of this petition were evaluated.

Keywords: *Ottoman Empire, Konya, Kireli, Provincial, Subdistrict.*

GİRİŞ

OSMANLI DEVLETİ'NİN İDARİ Teşkilatı, İslamiyet'ten önceki Türk devletleri ile İslamiyet'in kabulünden sonra kurulan Türk devletlerinin birikimleri sonucu oluşan sentezin bir yansımasıydı. Bu şekilde kendisinden evvelki Türk-İslam devletlerinin 14. yüzyıla kadar oluşan birikimlerini kullanan Osmanlı, bu idarî anlayışa zamanın ve bölgenin şartlarını da dikkate alarak bazı farklı uygulamaları ekledi (İnalçık, 2008: 71-75; Cin ve Akyılmaz, 2000: 169). Osmanlı Devleti'nin klasik çağındaki idarî yapı, belki biraz farklılıkla, Selçuklulardan tevarüs edilmişti. Buna göre, klasik Osmanlı taşra yönetiminin ana birimini sancaklar oluşturuyordu. Zamanla sancakların üstünde eyaletler ortaya çıktı. XIX. yüzyıla gelinceye kadar kabaca, eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar da köylere ayrılıyordu. H.1268/M.1852 düzenlemesi bu taksimatı aynen muhafaza etti. Düzenlemeyle, doğrudan eyalete bağlı sancakların idareleri kaymakamlara, kazaların idareleri de müdürlere bırakılıyordu. Tanzimat reformlarıyla "*eyalet*"lerin adı değişerek "*vilayet*" oldu. Sancaklar da liva adını alarak vilayetin alt birimi olarak yapılandırıldı. Livalara da kazalar bağlıydı. Bu idarî yapı XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar varlığını devam ettirdi (Baykara, 1988: 22; Yaman, 1940: 125; Ortaylı, 2011;61).

Tanzimat Dönemi'nde taşra teşkilatının düzenlenişiyile ilgili ilk ciddi çalışma 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnâmesi'yle mümkün olmuştu. Bu düzenleme ilk defa Tuna Vilayetinde uygulanmış ve başarılı sonuçlar alınmıştı. 1867 yılında ilan edilen Vilâyet-i Umûmiye Nizamnâmesi ise, 1864 düzenlemesinin bütün eyaletleri kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasını ifade ediyordu. Son düzenleme ile vilayetler livalara, livalar kazalara, kazalar nahiyelere, nahiyeler de köylere taksim olunuyor ve "*umûmi idarenin*" yani vilayetin en yüksek merciinde ise vali bulunuyordu (Yaman, 1940; 198). Vilayetlerin alt birimi olan liva ve kazalar da sırasıyla mutasarrıf ve kaymakam tarafından idare edilecekti (Ortaylı, 2011; 62-63). Nihayet bu konuda yapılan son düzenleme, 1913 yılına kadar yürürlükte kalacak olan ve ilk defa nahiyelerin statüsünün de belirlendiği 1287 (1871) İdare-i Umûmiye-i Vilâyât Nizamnâmesi olmuştur. Nizamnâmeğe göre; vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar nahiyelere ve nahiyeler de köylere taksim olunuyordu. Devletin Rumeli, Anadolu ve Afrika topraklarında bulunan toplam 27 vilayet ve 123 sancak, bu yeni düzenlemeye göre örgütlenmişti¹. Bu taksimat XX. yüzyılın başlarına kadar varlığını devam ettirmiş, 1913 yılında yapılan düzenleme ile merkezi idarenin daha iyi kontrol sağlaması amacıyla bazı livalar "*elviye-i gayri mülhaka*" adı altında doğrudan merkeze bağlanmıştı².

¹ *Düstur*, Tertip I, C. I, s. 625-651.

² *Düstur*, Tertip II, C.V, s. 866.

Vilayetlerin alt birimi olan sancak/liva idaresi, mutasarrıfın başkanlığında li-va idare meclisi tarafından yönetiliyordu. Sancakların idarî, malî, bayındırlık, eğitim, tarım ve ticarete ait işlerini ve idarî uyumsuzluk sorunlarını görüşüp kara-ra bağlayan organlar liva idare meclisleriydi³. Mutasarrıfla birlikte muhasebe müdürü, tahrirat müdürü, müftü ve gayrimüslim cemaatlerin ruhanî reisleri liva meclisinin tabii üyeleriydi⁴.

Livaların alt birimi olan kaza idaresi, kaymakamın başkanlığında kaza idare meclisi tarafından idare olunuyordu. Kaza İdare Meclisi, kaymakamın başkanlı-ğında; mal müdürü, tahrirat kâtibi, kaza hâkimi (nâib), müftü ve cemaatin rûha-ni reisleri gibi tabii üyelerin yanında ikisi Müslim ikisi de gayrimüslim olmak üzere dört seçilmiş üyeden oluşuyordu. Kaza meclisleri; idarî davalar, kazaların gelir ve giderlerinin incelenmesi, devlete ait menkul ve gayrimenkul malların idare ve muhafazası, köy yollarının yapım ve onarımı ile köylerin sıhhi işlerine dair meseleleri görüşür ve karara bağlardı⁵.

Nahiye idaresi ise kazalardan sonra geliyordu. Bu son düzenlemelerle (1867 ve 1871) nahiyelerin idarî yapısı yeniden oluşturulmuş ve sistemli bir şekilde çalışması temin edilmişti. Bu çalışmada, evvela Osmanlı'da bir idarî birim olarak nahiyelerin teşekkülü, nahiye teşkilatında görev yapanlar ile nahiye müdürleri-nin görev ve sorumlulukları hakkında bilgi verilecektir. Akabinde, Kireli'nin Tanzimat Dönemi'nin başlarında nasıl bir idarî yapıya sahip olduğu, hangi tarihten itibaren nahiye statüsünü kazandığı, bu dönemde hangi görevlilerin Kireli Nahiyesi'nde görev yaptığı ve nahiyede görev yapan müdürlerle ilgili suistimal ve yolsuzluklar gibi hususlar değerlendirilecektir. Ayrıca, nahiye idaresinin alt bi-rimi olması nedeniyle köylerin de idarî yapıları hakkında bilgi verilecek ve bu dönemde Kireli Nahiyesi'ne bağlı köyler kısaca belirtilecektir. Son olarak, 20. yüzyılın başlarına gelindiğinde, Kireli Nahiyesi'nde oluşturulan belediye dairesi ile ilgili süreç, arşiv kayıtlarına yansıdığı kadarıyla, ortaya konmaya çalışılacaktır.

I. Nahiye İdaresinin Kurulması

Nahiye tabiri Osmanlı idarî sistemi içerisinde bazen bir yönetim ünitesini ve bölgeyi, bazen de coğrafi bakımdan belli bir alanı veya semti ifade etmek için

³ *Düstur*, Tertip I, C. I, s. 644 (90. madde).

⁴ Livanın idarî karar organlarından başka, görev bölüşümü dolayısıyla kurulan özel ihtisas komisyonlarında ve mahkemelerde de halkı temsil eden üyeler bulunuyordu. Asıl yerel hizmet organları olan bu komisyonlarda seçilmiş üyeler çoğunluğu meydana getiriyordu. Bu komisyonlar; nafia, ticaret ve ziraat, tahsilât, orman, tapu gibi bölümlerdi. Bu komisyonlardan başka Ziraat Bankası, belediye dairesi, polis idaresi gibi farklı konumlarda görevli gayrimüslim Osmanlı vatandaşına rastlamak mümkündü. Yine yargı örgütünün düzenlenmesiyle ilgili olarak, mahkeme heyetlerinde Müslim ve gayr-i Müslim üyelerin de bulunması esas kabul edilmişti. Ortaylı'ya göre devlet bu düzenlemeyle, yargı işlerini dinî mahkemelerden alarak standart hukuk uygulamasını tesis etmeyi amaçlamıştı (Ortaylı, 2011: 81 ve 84).

⁵ *Düstur*, Tertip I, C. I, s. 644 (92. madde).

kullanılıyordu. Özellikle 16. yüzyılda nahiye tabiri oldukça geniş bir coğrafi alanı ifade ediyordu. 17. ve 18. yüzyıllarda tımar sisteminin önemini kaybetmesiyle birlikte ise nahiye, kazaların alt birimi olarak ön plana çıkmaya başladı ki, biraz sonra bilgi vereceğimiz üzere, Tanzimat'tan sonra yapılan düzenlemelerle nahiyenin bu özelliği daha da belirgin hale geldi (Şahin, 2006: 307).⁶

Tanzimat Dönemi'nde her alanda meydana gelen değişimden yerel yönetim de nasibini aldı ve bunun neticesi olarak yerel yönetim uygulaması XIX. yüzyılın ortalarında başladı (Ortaylı, 2011; 23). Tanzimat'la birlikte eyaletlerin adları vilayete çevrilmiş, sınırlar daraltılmış ve vilayet teşkilatı ortaya çıkartılmıştı. Sancaklar liva adını alarak vilayetin alt birimi halinde örgütlendirilmiş, kazalar da livalara bağlanmıştı. 1864 Vilayet Nizamnâmesi; vilayeti sancaklara, sancakları kazalara, kazaları da karyelere (köylere) ayırıyordu. Nizamnâmede nahiye ile ilgili sadece şu ifadeler yer verilmişti: “Bazı köylerden oluşan küçük daireler, kaza olamadıkları takdirde bir kazaya bağlı olarak idare olunur ve bunlar nahiye itibar kılınır”. Dolayısıyla nizamnamede “nahiye” statüsü açıkça belirtilmemiş, yalnızca idari bir birim olarak zikredilmişti (Karpaz, 2003:46; Ortaylı, 2011: 61).

11 Rebiulevvel 1293 (6 Nisan 1867) tarihli İdare-i Nevâhi Nizamnâmesi ise, nahiyeler hakkında oldukça farklı bir düzenleme ortaya koymuştur. Buna göre kaza dahilinde bulunan köy ve çiftlikler, birbirlerine olan uzaklık ve münasebetlerine göre bir veya birkaç daireye bölünerek nahiye birimi oluşturulacaktı. Bu düzenleme ile yeni nahiyeler oluşturulmaya başlandı (Yaman, 1940; 215). Nahiyeye yönetiminin, statüsünü belirleyerek daha etraflı bir biçimde düzenleyen ve taşra yönetiminin bir kademesi haline getiren 1871 tarihli Vilâyet-i Umûmiye Nizamnâmesi'dir. Bu nizamnâmeye göre; bir merkezin nahiye olabilmesi için nahiye dairesine girecek köy ve çiftliklerde en az 500 erkek nüfus olması gerekiyordu⁷. Her nahiyenin bir müdürü ve müşavere heyeti olarak bir nahiye meclisi bulunacaktı. Nahiye müdürünü vali tayin edecek ve Dâhiliye Nezâreti onaylayacaktı. Müdürler adli ve hukukî işlere karışamadıkları gibi, köy muhtar ve ihtiyar meclislerinin görevlerine de müdahale edemeyeceklerdi. Çünkü nahiye köyün üst idari kademesi değildi. Köyün üst idari kademesi kazaydı. Nahiyenin üst idari kademesi liva idi.

Nahiye meclisi ise, nahiyenin idari yönden müzâkere ve karar organı olup, 1871 Nizamnâmesi ile varlık kazanmıştı. Nahiye meclisleri yılda dört kez toplanacak ve toplantı süresi her seferinde bir haftayı geçmeyecekti. Mecliste alınan

⁶ Osmanlı kaynaklarında Tanzimat Dönemi'nde yapılan düzenlemelerden evvel kaza-nahiye ayırımında bazı karışıklıklar mevcuttu. Bazı sancaklarda kaza yerine doğrudan nahiye tabirinin zikredilmesi, tahrir defterlerinin tımar sisteminin mantığına göre kaydedilmesinden kaynaklanıyordu. Ortaylı'ya göre, bu idarî birimlerin kadi yönetimindeki kaza merkezi olarak kabul edilmesinden çok nahiyelerin de bu isimle belirtilmesinden veya nahiye idaresinin idarî birim olarak bu dönemlerdeki belirsizliğinden kaynaklanıyordu (Ortaylı, 2011: 98).

⁷ *Düstur*, Tertip I, C. I, s. 637 (52. madde).

kararlar ancak, kaza kaymakamının nahiye müdürüne vereceği emir ve talimatla kesinlik kazanıp uygulamaya konulabilirdi. Nahiye meclislerinin görevleri; ahalinin çalışmasını sağlayarak bazı binaları, köprü ve köyler arası yolları yaptırmaktı. Ayrıca, otlak ve orman gibi mallara (metruk olanlara) bakmak ve gözetmek; tarım ve ticaretin gelişmesi için köy ihtiyar meclislerinin getireceği teklifleri gözden geçirip, tartışarak karara bağlamaktı⁸. Organlarının içinde merkezi hükümet alanları bulunmadığı için, nahiye örgütü nispeten özerk görünüşlü bir yönetim kademesine benziyordu (Ortaylı, 2011: 100-101).

Bu düzenlemelere rağmen nahiye idaresinden istenilen neticenin alınamaması üzerine 11 Rebiulevvel 1293 (6 Nisan 1876) tarihli “*Nevahi Nizamnamesi*” yayımlandı (Yaman, 1940: 214-216). Öncekilere göre bazı yeni uygulamalar getiren bu düzenleme ile, nahiyeyi oluşturacak köylerin merkez kabul edilecek yerleşim birimine üç saatten uzak olmaması, nahiye müdürlerinin halk tarafından seçilmesi ve seçilen müdürün kaymakam vasıtasıyla liva mutasarrıfına bildirilmesi gerekiyordu. Bunun yanında en az dört, en fazla sekiz kişiden oluşan bir nahiye meclisinin oluşturulacağı ve bu üyelerden birinin nahiye müdürünün yardımcısı olacağı, nahiye müdürüne ayrıca bir de kâtip tayin edileceği hükmüne bağlanıyordu (Kartal, 2013: 17).

II. Kireli Nahiyesi'nin Konumu ve Nahiye Müdürlüğü

Kireli, Torosların başlangıcı sayılan Anamas ile Sultan dağları arasındaki Şarkıkaraağaç Ovası'nın kuzeyinde bulunan Karagedik sırtlarından itibaren Suğla Gölü'nün ötesine kadar uzunlamasına inen çukurlukta yer alır. Bölge, Beyşehir arkasındaki Lalelik ve Genek dağları ile iki bölmeye ayrılmaktaydı. Sultan Dağları'ndan çukurluğa doğru inen dereler, alüvyonlarıyla bölgeyi doldurarak Şarkıkaraağaç ve Beyşehir ovaları ile Kireli Ovası'nı meydana getiriyordu (Saraçoğlu, 1990: 370). Gerek iklimi, gerek konumu, gerekse tarihî arka planı nedeniyle Kireli, Beyşehir bölgesiyle bir bütünlük ve birliktelik arzeder (Ramsay, 1960: 387-388). Bu yüzden Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra bölge, büyük oranda aynı idarî hinterlant içerisinde muhafaza edilmiş ve Kireli asırlarca Beyşehir'e bağlı bir idarî birim olarak kalmıştır. Bilindiği gibi Beyşehir, 1466 yılında kesin olarak Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra Seydişehir ve Bozkır bölgelerini de içine alacak şekilde sancak merkezi olmuştu. Bu dönemde Kireli, Beyşehir'e bağlı dokuz nahiyeden biriydi. Bunlar: Göçü, Kireli, Cezire, Yenişehir, Kaşaklı, Yağan, Yaylasun, Gurgurum ve Bozkır idi. (Erdoğan, 1992: 84).

Tanzimat'ın ilk yıllarına kadar bu idarî yapısını muhafaza eden Kireli, 1841 yılında oluşturulan muhassıllık uygulaması çerçevesinde Beyşehir Muhassıllığı'na bağlı bir kaza olarak idare edilmeye başlanmıştı (Muşmal, 2005: 62). 1867 tarihli düzenlemeye kadar Kireli'nin “*kaza*” olarak idare edildiği, bu dönemde

⁸ *Düstur*, Tertip I, C. I, s. 645-647 (94-106. maddeler).

tertip edilen maliye defterlerinden anlaşılmaktadır.⁹ Zira biraz sonra daha detaylı bilgi vereceğimiz üzere, bu döneme dair arşiv kayıtlarında Kireli için "kaza" tabiri kullanılmaktaydı. Kireli'de "nahiye" idaresinin tesisi ancak, 1867 tarihli düzenlemeden sonra mümkün olmuştu. Konya Vilayeti'ne ait 1285 (1868) yılı salnâmesine göre Kireli, yeni düzenlemelere bağlı olarak, ilk defa Beyşehir Kazası'na bağlı bir nahiye olarak gösteriliyor ve nahiye idaresinde görevli zabıta memuru hakkında bilgi veriliyordu. 1322 (1906) yılına kadar tertip edilen toplam 28 vilayet salnâmesinde de Kireli'nin bu statüsünü devam ettirdiği görülmektedir.¹⁰

Nahiye idaresinin başında müdür adı verilen yöneticiler bulunduğunu daha evvel ifade etmiştik. Nahiye müdürleri vali tarafından tayin ediliyor ve bu tayin Dâhiliye Nezâreti tarafından onaylanıyordu. 1867 Nizamnamesi'ne göre, müdür olacaklar için; o yöre halkından ve Osmanlı uyruğundan olması, 25 yaşını doldurmuş, okur yazar tâifesinden ve sicilinin temiz olması gibi vasıflar aranmaktaydı. Bu nizamnâme, müdürlerin görevlerini teferruatlı bir şekilde ortaya koyuyordu. Bu görevler kısaca; kanun ve nizamları ilan etmek, doğum-ölüm olaylarında muhtarların araştırmalarını kontrol etmek, muhtar ve ihtiyar meclisi seçimlerini takip edip bunlarla ilgili sorunları kazaya bildirmek, nahiye meclisine başkanlık ederek alınan kararları kaymakama bildirmek, nahiyede asayiş sağlamak ve cinayet olaylarına ait bilgileri toplayıp kazaya iletmek, kaymakamın asayiş ile ilgili emirlerini nahiyede uygulamak, tahsildar ve mültezimlerin hal ve hareketlerini kontrol edip toplanan vergilere nezâret etmektir. Müdür, vilayet yönetiminin üst kademelerine karşı nahiyenin mülki amiri olarak sorumluydu (Yaman, 1940: 202-203; Ortaylı, 2011: 100). 1876 tarihli Nevahi Nizamnamesi'nde ise, nahiye müdürünün ileri derecede okur yazar olması, imam, papaz, öğretmen veya memurlardan herhangi birisinin bu göreve tayin edilmemesi ve müdürlük seçimlerinin iki yılda bir yapılması gibi uygulamalara yer veriliyordu (Kartal, 2013: 17).

Biraz evvel de belirttiğimiz gibi, 1867 tarihli düzenlemeden evvel Beyşehir Sancağı'na bağlı bir "kaza" olarak idare olunan Kireli Kazası Müdürlüğü'ne tayin olunanlara dair arşiv kayıtları bize, hem bu dönemdeki müdürlerin isimleri hem

⁹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Mâliye Vâridât Muhasebe Defterleri (MLVRD.d), 5177. Bir başka örnek için bkz. BOA, Mâliye Vâridât Cizye Defterleri (MLVRD.CMH.d), 1184, 21 Şevval 1866/30 Ağustos 1850. Osmanlı kaynaklarında kaza-nahiye ayrımındaki karışıklık 16. yüzyılda bazı sancaklarda kaza yerine doğrudan nahiye biriminin zikredilmesi ve tımar sisteminin mantığına göre kaydedilmesinden kaynaklanıyordu (Şahin, 2006: 307). Aslında bu durum Kireli için de geçerlidir. 16. yüzyılda Kireli (Kır-ili), kaza olarak merkeze bağlı, ancak tımar bölünmesi bakımından nahiye olarak Karaman Eyaleti içinde Beyşehir Sancağı'na bağlı idi. Kireli'nin 16. yüzyılda kaynaklarda kaza olarak, 17. yüzyıldan itibaren ise kayıtlarda Beyşehir'e bağlı nahiye olarak zikredilmesi, yukarıda belirtilen karışıklığın bir neticesiydi (Akıncı, 2010: 1-10). Dolayısıyla nahiye idaresinin idari birim olarak bazı dönemlerdeki belirsizliği, belgelerde bu şekilde geçmesine neden olmuştur (Ortaylı, 2011: 98-99).

¹⁰ Bu hususla ilgili birkaç örnek için bkz: Konya Vilayet Salnâmesi (KVS), 1285 (1868): 41; KVS, 1290 (1873): 43; KVS, 1300 (1883): 100; KVS, 1310 (1892): 130; KVS, 1322 (1906): 100.

de idareleri esnasında yaşanan olayların içeriği hakkında bilgi vermektedir. Kaza müdürlerine dair isimlere ancak 1845 yılından itibaren ulaşabiliyoruz. Buna göre; H.1261-1266 (1845-1850) yılları arasında Kireli Kazası Müdürü Veli Ağa'dır.¹¹ 1850 yılına kadar bu vazifede kalan Veli Ağa, halktan uygunsuz olarak vergi topladığından dolayı azledilerek yerine Ahmet Bey tayin edilmişti¹². Ahmet Bey görevine devam ederken 11 Haziran 1851 tarihinde vefat edince¹³ yerine, yaklaşık bir yıl bu görevi yapacak olan Halil Ağa tayin edildi. Halil Ağa'nın 1852 yılında vefatıyla da yerine Ömer Ağa görevlendirildi¹⁴. Ancak Ömer Ağa bir süre sonra görevinden azledildi. Onun yerine bir müddet vekâleten Mehmet Ağa bakmışsa da 1854 yılında Sadreyin Müsteşarı Tahir Efendi'nin damadı Biga eski Müdürü Yahya Efendi tayin edildi¹⁵. Yahya Efendi bir yıl müddetle icra ettiği Kireli Kazası Müdürlüğü'nden istifa edince yerine 1855 yılında Beyşehir Kazası Müdürü Akif Ağa getirilmişti¹⁶. Akif Ağa'nın ne kadar süre ile müdürlük görevini sürdürdüğünü bilemiyoruz. Zira kayıtlarda, 1857 yılında müdür Esad Ağa'nın yerine Selim Ağa'nın tayini söz konusu olduğuna göre uzun bir süre bu görevde kalmadığı anlaşılıyor¹⁷. Bunun yanında Akif Ağa'nın bu süreçte kaza müdürlüğü vazifesine ikinci defa getirildiği görülüyor ki, bu ikinci görevi de yerine Rüstem Ağa'nın 1863 yılında tayini ile sone ermiştir¹⁸.

H.1285/M.1868 yılında itibaren ise, Kireli artık nahiye statüsünde idare edilmeye başlanmış ve vilayet salnamelerinde Beyşehir Kazası başlığı altında ayrı bir bölüm açılarak Kireli Nahiyesi'nde görev yapan müdür ve nâiblere dair bilgi verilmeye başlanmıştır. Mevcut Konya Vilayet Salnamelerine göre, 1868 yılından 1906 yılına kadar Kireli'de görev yapan müdürlerin isimleri ve görev yaptığı yıllara dair bilgiler şu şekildedir:

-
- ¹¹ Tanzimat'ın İlanı'ndan sonra Meclis-i Vâlâ kararı doğrultusunda kaza müdürü görevlendirmesinin, kaza ileri gelenlerinin toplanarak aralarından birini müdür seçmeleri suretiyle yapılacağı hükme bağlanmıştı. Bu müdürlerin iyi huylu, halkın ve devletin menfaatini daima gözetecek becerikli kimselerden seçilmeleri salık veriliyor, müdürlerin bir yolsuzluk olayına karışmaları ihtimaline karşı da "kefalet yönetimi" usulü ile güvenilir bir kefil göstermeleri isteniyordu. Böylece müdürler yolsuzluk yaptıklarında zarar kefillerden tahsil edilecekti (Muşmal, 2005: 70).
- ¹² BOA, İrâde Meclis-i Vâlâ (İ.MVL), 175/5208, 28 Şevval 1266/6 Eylül 1850. Veli Ağa başlangıçta Kireli Kazası müdürlüğünü maaş almadan yapmayı kabul etmiş, ancak ahaliden "masârif" adı altında fazladan vergi topladığı anlaşılınca görevden azledilmişti (Muşmal, 2005: 71).
- ¹³ BOA, Sadâret Mektubî Kalemi Umum Vilâyet Yazışmaları (A.MKT.UM), 38/87, 11 Şaban 1267/11 Haziran 1851.
- ¹⁴ BOA, Sadâret Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ Yazışmaları (A.MKT.MVL),53/57, 23 Şevval 1268/10 Ağustos 1852.
- ¹⁵ BOA, Sadâret Mektubî Kalemi Nezâret ve Devâir Yazışmaları (A.MKT.NZD), 108/37, 14 Rebiulâhîr 1270/14 Mart 1854.
- ¹⁶ BOA, İ.MVL, 340/14652, 29 Zilkâde 1271/8 Ağustos 1855.
- ¹⁷ BOA, A.MKT.MVL,85/59, 2 Şevval 1273/26 Mayıs 1857.
- ¹⁸ BOA, A.MKT.MVL,130/30, 30 Muharrem 1278/23 Mart 1863. Rüstem Ağa bu vazifeye bin kuruş maaşla tayin edilmişti. Müdür maaşları bu dönem umumiyetle bin maaş civarındaydı. Müdür tayinleriyle ilgili belgelerde ne kadar maaş ödeneceği de belirtiliyordu.

Tablo 1: 1868 Yılından İtibaren Kireli Nahiyesinde Görev Yapan Müdürler¹⁹

Görev Yılı	Nahiye / Zabıta Müdürü	Naib Vekili
1868	Mustafa Ağa	
1869	Osman Şevki Efendi	
1870	Osman Şevki Efendi	
1871	Arif Efendi	
1872	Arif Efendi	
1873	Mehmet Ağa	
1874	Salih Ağa	Ahmet Efendi
1875	Süleyman Efendi	Osman Efendi
1876	Osman Efendi	Ahmet Efendi
1877	Osman Efendi	Ahmet Efendi
1878	Mehmet Şerif Efendi	Ahmet Efendi
1879	Ömer Bey	
1881	İzzet Efendi	Yusuf Efendi
1882	Abdurrahman Efendi	Yusuf Efendi
1883	Abdurrahman Efendi	Yusuf Efendi
1884	Abdurrahman Efendi	Yusuf Efendi
1885	Abdurrahman Efendi	Hacıbaba Efendi
1886	Mehmet Efendi	Mehmet Efendi
1887	Hakkı Efendi	Ali Rıza Efendi
1888	Hakkı Efendi	Ali Rıza Efendi
1889	Hamdi Efendi	Ali Rıza Efendi
1890	Hamdi Efendi	Ali Rıza Efendi
1892	Hüsnü Efendi	Mehmet Efendi
1893	Bekir Kazım Efendi	Arif Efendi
1894	Ali Faik Efendi	Ahmet Efendi
1896	Ali Faik Efendi	Necip Efendi
1899	Mehmet Süreyya Efendi	Şükrü Efendi
1906	Mehmet Şükrü Efendi	Mehmet Said Efendi

Görüldüğü gibi, nahiye müdürlerinin görev süreleri birkaç yılı geçmiyordu. Tabloda naib vekili olarak görev yapanları da belirttik. Çünkü, nahiyelerde müdürlerle birlikte bir de "*Nâib Vekili*" görevlendiriliyordu. Bunlar, kazalardaki kadıların bir temsilcisi sıfatıyla nahiyelerdeki şer'î muamelelere nezaret etmekle mükellefi (Uzunçarşılı, 1965: 117).

1867 Vilayet Nizamnamesi gereğince vilayetler dahilinde bulunan kaymakamlıkların mutasarrıf, müdürlerin kaymakam ve nahiyelerdeki zabıta memurlarının müdür unvanı alması kararlaştırılmıştı (Karpaz, 2003: 46; Yaman, 1940:

¹⁹ *Konya Vilayet Salnamesi* (KVS), 1285 (1868): 41; 1286 (1869): 41; 1287 (1870): 45; 1288 (1871): 45; 1289 (1872): 43; 1290 (1873): 43; 1291 (1874): 44; 1292 (1875): 44; 1293 (1876): 45; 1294 (1877): 61; 1295 (1878): 63; 1296 (1879): 96; 1298 (1881): 80; 1299 (1882): 60; 1300 (1883): 100; 1301 (1884): 89; 1302 (1885): 66; 1303 (1886): 180; 1304 (1887): 85; 1305 (1888): 86; 1306 (1889): 89; 1307 (1890): 80; 1309 (1892): 81; 1310 (1893): 130; 1312 (1894): 129; 1314 (1896): 125; 1317 (1899): 146; 1322 (1906): 100. Son olarak, Kireli Nahiyesi'nde, milli mücadele yıllarında Kızılıran'lı Tahir Bey'in müdürlük yaptığını, milli mücadele gazilerinden Hüyük'lü Mustafa İrfan İmdat'ın anılarından öğreniyoruz. Karaca, 2000: 31.

177). Kayıtlarda, Kireli Nahiyesi idarecileriyle ilgili müdür tabirinin ancak 1877 yılından itibaren kullanıldığı görülüyor. Belirtilen yıl nahiyeye idarecisi olarak görev yapan Osman Efendi'ye eskiden olduğu gibi "*zabıta müdürü*" denilirken Ömer Bey'den itibaren gelenlere "*nahiyeye müdürü*" ünvanı verilmeye başlanmıştır²⁰.

III. Müdürler Hakkında Şikayetler

Müdürler seçilirken güvenilir olmasına dikkat edilirdi. Ancak, yine de bu müdürler içerisinde olumsuz tavır sergileyenler olurdu. Bu şikayetler, Sadârete kadar iletildiğinde Meclis-i Vâlâ ile vilayetler ve kaymakamlıklar arasında yazışmalar yapılır; gerek görüldüğünde de nahiyeye müdürü görevinden alınır. Kireli'de görev yapan müdürler ile ilgili bazı olumsuzluklar yaşanmış ve buna bağlı olarak şikayetler olmuştur.

1845-1849 yılları arasında müdürlük yapmış olan Veli Ağa, uygunsuz olarak fazla vergi topladığı için Kireli halkı tarafından şikayet edilmişti. Müdürün kanun ve nizama uygun olmayan uygulamaları bölge ahalisinin mağduriyetine sebep olmuş ve bu durum ahaliyi üst makamlara bir dilekçe yazmak zorunda bırakmıştı. Kireli'den toplam 36 kişinin imzalayıp Meclis-i Vâlâ'ya gönderdiği arzualde; müdürün 1845 senesinden 1849 senesine kadar kazanın mal vergisi üzerine bir yük (76 bin guruş) zam yaptığı, bu meblağı zor kullanarak tahsil eylediği; yine aşar vergisinin üzerine 30 bin guruş zam yaparak tahsil etmiş olduğundan fakara halkın dağlara kaçarak perişan oldukları belirtilmekte idi. Bu şikayet üzerine Meclis-i Vâlâ, Konya Valisi Selim Paşa'ya gönderdiği tezkirede, "*vergiye akçe zammıyla fazladan vergi toplandığından*" bahisle müdürün azlini ve Konya Meclisi'nde muhakemesini, müdürlüğe de uygun birisinin atanmasını istemişti²¹.

Yapılan tahkikat neticesinde, halkın Veli Ağa ile ilgili şikayetlerinin gerçek olduğu anlaşılmış ve Meclis-i Vâlâ tarafından Konya Vilayetine gönderilen yazıda, Veli Ağa'nın müdürlüğü esnasında halktan fazladan topladığı 51.780 kuruşun, evvelâ varsa Kireli'nin hazine dairesine olan borcunun kapatılması, yoksa kalan paranın ahaliye dağıtılması ve ayrıca bölgede bu tür olaylara bir daha mahal verilmemesi istenmekteydi. Neticede Veli Ağa görevinden alınmış ve yerine Ahmet Bey tayin edilmişti²².

Ayrıca Veli Ağa'nın haktan zorla vergi toplaması nahiyede bazı olumsuz olayların yaşanmasına da zemin hazırlamıştı. Veli Ağa'nın zimmetine para geçirmesi ve halka verdiği sıkıntı insanlar üzerinde öylesine bir hoşnutsuzluk oluşturmuştu ki, müdürün görevden azledilmesi dahi bu hoşnutsuzluğu ortadan

²⁰ BOA, İ.MVL, 175/5208, 28 Şevval 1266/6 Eylül 1850; A.MKT.MVL,85/59, 2 Şevval 1273/26 Mayıs 1857; 1296 (1879) KVS, s. 96-97.

²¹ BOA, İ.MVL, 175/5208, 28 Şevval 1266/6 Eylül 1850.

²² BOA, A.MKT.MVL,36/8, 7 Safer 1267/12 Aralık 1850.

kaldıramadı. Kireli'den Deli Süleyman, Şevval oğlu Mustafa, Kel İbrahim, Selki Köyü'nden Çakıllı oğlu Ali, Çavuş Köyü'nden Abdurrahman, Suludere Köyü'nden Hacı İbiş oğlu Ahmet ve Göçeri Köyü'nden Oruç oğlu Emir Ahmet adlı şahıslar etraflarına topladıkları 150 kişiden oluşan kuvvetle, "cümlesi silahlanarak" eski müdür Veli Ağa'yı öldürmüşlerdi. Veli Ağa'nın bu şekilde öldürülmesi, Konya Vilayeti'nin bölgede gerekli tedbirleri alması ve bu olayda sorumluluğu bulunanları yakalayıp cezalandırması için merkezî idare tarafından uyarılmasına neden olmuştu²³.

Benzer bir olay yine bölge ahali tarafından Dersaadete gönderilen bir arzual ile dile getirilmiş ve Kireli Nahiyesi Müdürü'nün zulüm ve haksızlığından şikayet edilmişti. Şikayet dilekçesi Dâhiliye Nezareti'ne kadar ulaşmış ve dilekçede müdürün halka olan muamelesinden duyulan memnuniyetsizlik dile getirilmişti. Dâhiliye Nezareti de Konya Valiliği'ne gönderdiği 20 Ağustos 1895 tarihli yazıda, Kireli Nahiyesi Müdürü'nün "muâmelât-ı zulmiye ve gadriyesinden dolayı" ahalinin huzursuz olduğunun anlaşıldığı belirtiliyor ve ulaşan bu bilgi doğrultusunda olayın etraflıca araştırılarak neticenin bildirilmesi isteniyordu²⁴.

Bir başka olay ise, Kireli Kazası Müdürü müteveffa Halil Ağa ile zevcesinin Saraçhane başında bulunan ve kendilerine ait olan mülkün tasarrufuyla ilgili bir anlaşmazlık meselesidir. Bahsi geçen mülkü daha önce kendi rızalarıyla Sarraf Zenbeoğlu Yorgi'ye satmış oldukları (bey' ve temlik) halde, daha sonra Ağa'nın vefatıyla eşi satış akdi gereği sattığı mülkü terk ve teslim etmek istememişti. Bu husus Meclis-i Vâlâ'ya kadar intikal etmiş ve Konya Valiliği'nden anlaşmazlığın acilen halli istenmişti²⁵. Daha sonra Sarraf Zenbeoğlu Yorgi, Halil Ağa'nın kendisine sattığı Saraçhane'deki mülküne baskın yapmış ve Halil Ağa'nın eşine ait bazı eşyalarına zarar vermişti. Bunun üzerine Zabtiye Mûşirliği vilayetten, olayın araştırılması ve Yorgi'nin tutuklanarak gönderilmesini istemişti²⁶.

Bu hususla ilgili zikredebileceğimiz bir diğer olay da, Kireli Kazası Meclis Azası Hüseyin Ağa'nın, Ebulvefa Köyü'nden Elmas Hatun'u kaçırması meselesidir. Hüseyin Ağa kadını evinde üç gün süre ile alkoymuş, ayrıca kadının babasını da dövmüştü. Meclis-i Vâlâ'ya kadar ulaşan olayın etraflıca araştırılması için Konya Valiliği'ne bir tezkire gönderilmişti. Vilayetçe yapılacak tahkikatın neticeleninceye kadar Hüseyin Ağa'dan azalık mazbatası da alınmıştı²⁷.

Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, kazaların/nahiyelerin idaresi için vazifelenen müdürler belirli vasıfları haiz olarak seçilip tayin edilmelerine rağmen, kanun ve nizama aykırı hareket edenleri oluyordu. Halkın menfaati yerine

²³ BOA, A.MKT.UM, 46/31, 17 Rebiulâhir 1267/19 Şubat 1851.

²⁴ BOA, Dâhiliye Nezâreti Mektûbî Kalemî (DH.MKT), 121/1, 7 Safer 1311/20 Ağustos 1895.

²⁵ BOA, A.MKT.NZD, 132/32, 23 Cemâziyelâhir 1271/13 Mart 1855.

²⁶ BOA, A.MKT.NZD, 141/79, 16 Şaban 1271/4 Mayıs 1855.

²⁷ BOA, A.MKT.UM, 385/24, 19 Cemâziyelâhir 1276/13 Ocak 1860.

kendi çıkarlarına öncelik veren, halka zulmeden veya ahlaka mugayir hareketlerde bulunanlar, yapılan tahkikat neticesinde suçlu oldukları anlaşılınca görevlerinden uzaklaştırılıyordu.

IV. Yolsuzluk Yapan Nahiye Müdürleri

Kireli Kazası/Nahiyesi'nde görev yapan müdürler içerisinde halkın şikayetlerine sebebiyet verecek harekette bulunanlar olduğu gibi müdürlük yaptığı süre zarfında, toplanılan vergileri zimmetine geçiren müdürler de bulunuyordu. 1852 yılında yapılan düzenleme ile; "*müdürlerin herhangi birisi, zimmetine devlet mallarını geçirecek olursa, ihtilas edilen mallar, onu intihap (atayan) eden vali, mutasarrıf ve kaymakama tazmin ettirilecek (ödettilerecek) ve irtikap yapan (bu işi işleyen) müdür de nefyolunacaktı (sürgün edilecekti)*". Dolayısıyla biraz sonra örneklerde de görüleceği üzere Sadâret'e intikal eden bu tür olaylar önce Konya Valiliği'ne bildiriliyor, yapılan tahkikat neticesine göre müdürlerin göreve devam edip edemeyeceğine karar veriliyordu. Yukarıda bilgi verdiğimiz gibi, 1845-1849 yılları arasında müdürlük yapan Veli Ağa, ahaliden fazla vergi toplamış, bu fazla meblağı da zimmetine geçirmişti. Yapılan tahkikat neticesinde zimmetine 51.780 kuruş geçirdiği anlaşılmiş ve bu meblağın tahsili için vilayete gerekli talimat verilmişti²⁸.

Kireli'de müdür olarak vazife görürken 28 Temmuz 1852 tarihinde vefat eden Halil Ağa'dan kalan 6.809 kuruş hazine alacağı da, varsa veresinden yoksa "*mûcib-i nizam*" kefilinden tahsili, Konya Valiliği'ne gönderilen bir tezkireyle Meclis-i Vâlâ tarafından istenmişti²⁹. 10 Ağustos 1852 tarihinde Meclis-i Vâlâ tarafından Konya Valiliği'ne gönderilen ikinci bir tezkire ile müteveffâ Halil Ağa'da kalan 6.809 kuruşun veresesi veya kefilinden tahsili istenmekle birlikte yerine yeni müdür olarak tayin edilen Ömer Ağa'nın kanunsuz harekette bulunmaması ve zimmetine devlet malından akçe geçirmemesi için dikkatli olunması tembihlenmişti³⁰.

Yine Kireli Kazası Müdürü iken istifa eden Esad Ağa'nın kontrol edilen muhasebesi neticesinde 11.494 kuruşu zimmetine geçirdiği anlaşılmıştı. Bu 11.494 kuruşluk zimmetin yarısı tahsil olunmuş, ancak diğer yarısı için Vilâyet Meclisi tarafından gerekli işlemlerin yapılması ve neticesinin Meclis-i Vâlâ'ya bildirilmesi için Konya Valiliği'ne tezkire gönderilmişti³¹.

Bir diğer zimmet meselesinde ise, Kireli Kazası Müdürü Ahmet Bey'in 1848 yılına ait nahiye vergisi aşarından 11.387 kuruşu aldığı ve bu meblağı tekrar yerine koymadığı anlaşılmıştı. Ahmet Bey müdürlükten ayrıldıktan sonra Der-saadet'e gitmiş, ancak yapılan tahkikat neticesinde ne müdürün izine ne de her-

²⁸ BOA, İ.MVL, 175/5208, 28 Şevval 1266/6 Eylül 1850; BOA, A.MKT.MVL, 36/8, 7 Safer 1267/12 Aralık 1850.

²⁹ BOA, İ.MVL, 237/8413, 10 Şevval 1268/28 Temmuz 1852.

³⁰ BOA, A.MKT.MVL, 53/57, 23 Şevval 1268/10 Ağustos 1852.

³¹ BOA, A.MKT.MVL, 130/30, 30 Muharrem 1278/7 Ağustos 1861.

hangi bir kefil kaydına rastlanmıştı. Neticede bu husus yıllardır çözülememiş ve aradan elli yıl gibi uzun bir süre geçmesinden dolayı tahkikatın sağlıklı yapılmadığı da ifade edilmişti³².

Dolayısıyla bu örneklerde de görüldüğü gibi, devlet hazinesine ait mali zimmetine geçiren müdürler hakkında gerekli işlem yapılıyor, yapılan araştırma neticesinde zimmet iddiası sabit olunca ilk olarak bu meblağın tahsiline çalışılıyordu. Tahsilat yapılıncaya ilk olarak hazinenin zararı tazmin ediliyor, kalanı da mağdur olan halka dağıtılıyordu.

V. Nahiye İdaresindeki Diğer Görevliler

Nahiyelerin idari bir birim olarak ilk defa 1867 ve 1871 Nizamnameleri vesilesiyle sistemleştirildiğini yukarıda belirtmiştik. Her nahiyenin bir idare merkezi olacak ve işler buradan yürütülecekti. Nahiye müdürünün yanında nâib vekilinin de görev yaptığını ifade etmiştik. Bu nâibler, nahiyedeki şer'i muameleleri kazadaki kadı adına yürütmekteydi.

Nahiyelerde müdür ve nâibin dışında görev yapanlar şunlardı: Vergi kâtibi, tahrirat katibi, nüfus memuru, reji memuru ve sandık emindir. Vergi kâtibi, nahiye müdürü nezaretinde toplanılan vergilerin kaydını tutmakla birlikte, yıl içerisinde vergi tahakkukları ile de ilgileniyordu. Tahrirat kâtiplerinin görevi ise, kaza ve nahiyelerde yazı işleriyle ilgili vazifeleri yerine getirmektir. Yine nahiye müdürünün kendine verdiği belirli görevi yapmakla da yükümlüydü (Pakalın, 1954: 258).

Bilindiği gibi, 1871 tarihli düzenlemeyle liva ve kazalarda nüfus daireleri oluşturulmuştu. Kaza idaresinde yer alan bu birime bağlı bir "*nüfus mukayyidi*" de nahiyede görev yapacaktı. Bu görevliler, nahiye ve buraya bağlı köylerdeki doğum ve ölüm olaylarını kaza nüfus dairesine bildirmekle yükümlüydüler (Çimen, 2012: 204).

Reji memuriyetine gelince; "*Reji*" kelime anlamı itibarıyla, tütün ve içki gibi mahsulatın üretimi ve bu ürünlerin hem üretimi hem de kontrolünü yapan şirket ve idareyi ifade etmekteydi. Bölgedeki reji memurları, Kireli ve civarında yetiştirilen keten, kenevir vs. gibi ürünlerin üretim ve denetimini takip ediyordu. 1309 (1892) yılına ait Konya Vilayet Salnamesi'nde Kireli Nahiyesi'nin Reji memuru olarak İlya Efendi görülmektedir (KVS, 1309 (1892): 84). 1312 (1894) tarihinde ise reji memuru olarak Seyit Efendi görevlendirilmişti (KVS, 1312 (1894): 129).

Sandık emini ise, devlete ait para ve menkul kıymetleri alıp veren ve elinde tutan görevlilerdi. Bu memurlar aynı zamanda bunların muhafazasıyla da yükümlüydüler (Pakalın, 1954: 122). Görevleriyle ilgili kısaca bilgi verdiğimiz bu hizmet alanlarında çalışan şahısların isimleri şu şekildeydi:

³² BOA, İ.MVL, 22/115, 5 Muharrem 1315/6 Haziran 1897.

Tablo 2: Kireli Nahiyesi'nde Görev Yapan Memurlar (1868-1906 yılları arası)³³

Yıllar	Nahiyedeki Görevliler				
	Vergi Katibi	Tahrirat Katibi	Nüfus Memuru (Mukayyedi)	Reji Memuru	Sandık Emni
1868-1879	Osman Efendi				
1876-1878			Ahmet Efendi		
1881	Mehmet Efendi				
1882-1884	Ömer Efendi				
1885	Hüseyin Efendi				
1886	Hüseyin Efendi				Yorgi Efendi
1887-1890	Hasan Efendi				
1892	Osman Efendi	Osman Efendi		İlyâ Efendi	
1893	Osman Efendi	Hasan Efendi			
1894	Osman Efendi	Hasan Efendi		Seyyid Efendi	
1896	Osman Efendi	Ahmet Efendi			
1899		Halil İbrahim Efendi			
1906		Hamdi Efendi			

Yukarıdaki tabloda vergi katibi ve tahrirat katibi gibi alanlara büyük oranda görevlendirmeler yapıldığı halde, nüfus, reji ve sandık emniyeti gibi memuriyetlerin büyük oranda boş kaldığı görülüyor. Ancak sandık emniyeti gibi nahiye için önemli bir görev alanının uzun bir süre boş kalması uygun olmayacağından, bu hususla ilgili salnamelerde eksik bilgiler bulunabileceğini³⁴ hatırd tutmakta fayda vardır. Nahiye sandık emniyeti vazifesi, 1886 yılında Yorgi isminde bir Rum'a verilmişti ki, buradan Rumların bölge ekonomisinde etkili oldukları söylenebilir.

VI. Nahiyenin Alt Birimi Olan Köy İdaresi ve Kireli Nahiyesine Bağlı Köyler

Köy ve mahalle idareleri nahiyelerin alt birimi olması itibarıyla ayrı bir öneme sahipti. Şehirlerde mahalle ve kırsal alanda da köy toplulukları; Osmanlı yönetiminin klasik devrinden itibaren en alt birimleriydi. XIX. yüzyılın ilk yarısı-

³³ Bu bilgiler için bkz: *Konya Vilayet Salnamesi (KVS)*, 1285 (1868): 41; 1286 (1869): 41; 1287 (1870): 45; 1288 (1871): 45; 1289 (1872): 43; 1290 (1873): 43; 1291 (1874): 44; 1292 (1875): 44; 1293 (1876): 45; 1294 (1877): 61; 1295 (1878): 63; 1296 (1879): 96; 1298 (1881): 80; 1299 (1882): 60; 1300 (1883): 100; 1301 (1884): 89; 1302 (1885): 66; 1303 (1886): 180; 1304 (1887): 85; 1305 (1888): 86; 1306 (1889): 89; 1307 (1890): 80; 1309 (1892): 81; 1310 (1893): 130; 1312 (1894): 129; 1314 (1896): 125; 1317 (1899): 146; 1322 (1906): 100.

³⁴ Salnameler bazı alanlarda önemli bilgi sağlasa da, hazırlanışı esnasında bu işle görevli memurların gereken hassasiyeti göstermemesi ve verilen bilgiler arasındaki uyumsuzluk, hem bu alanda bilgi eksikliği olabileceğini hem de salnamelerin araştırmacılar tarafından daha ihtiyatlı kullanılması gerektiğini ortaya koymaktadır (McCarthy, 1998: 178).

sına kadar üst yöneticilere karşı mahallenin sorumlu yöneticisi imam, haham veya papazdı (Karpat, 2003: 64). İmam, kadıya bağlı iken diğerleri ise patrikhane veya hahambaşının temsilcisi idi. Bu alanda yapılan reformlarla birlikte mahalle ve köylerde muhtarlıklar kurulmaya başlayınca, imama veya papaza göre muhtar daha yetkili bir yönetici olmuştu. Kadıların idari etkileri azalıp ellerinden beledî ve güvenlik hizmetleri alınınca mahalle ve köy imamlarının da etkileri o oranda azalmıştı. Zira bu boşluğu muhtarlar dolduracaktır³⁵.

Muhtarlıklar, 1833'ten itibaren mahalle ve köylerde kurulmaya başlandı. Bu arada, eski döneme ait kethüda/kahya ve ayan tabirleri de kullanılıyordu. Fakat zamanla bu kullanımlar kaybolarak sadece muhtar tabiri kaldı. 1864 Vilayet Nizamnâmesi'nden sonra şehirlerde mahalle muhtarlıkları zaptiye amirlerince, köy muhtarlıkları da kaymakamlarca denetlenmeye başlanmıştı. 1864 ve 1871 Nizamnameleri köylerde, her sınıf halk için seçimle gelen iki muhtarın bulunmasını öngörmekteydi. Bu iki muhtarın seçilebilmesi için bir köyde hane sayısı yirmiyi geçmesi gerekiyordu. Seçimden sonra muhtarlar kazaya bildirilerek, kaymakamın emriyle tayin olunacaktı³⁶. Muhtar, halkın temsilcisi olarak en küçük idarî birimde, halk ile devletin ilişkilerini sağlamak gibi bir fonksiyona sahipti. Muhtarlıklar yaygınlaşınca; vergilerin toplanması, mahallenin güvenlik işleri ve beledî hizmetleri muhtarlara bırakıldı. Muhtarlar, nahiye müdürü tarafından kendilerine verilen kanun ve nizamları, hükümet emirlerini köylerine duyurmakla mükellefti. Muhtar zincirleme olarak bütün mahallenin veya köyün kefiliydi ve imam da muhtara kefil olmaktaydı. Ayrıca halkın vergi ile ilgili sorunlarında ve diğer davalarında yardımcı olmak muhtarın göreviydi (Yaman, 1940: 207; Ortaylı, 2011: 112; Çadırcı, 1988: 354).

Eğer bir cemaat bir köy veya mahallede yirmi haneden az ise ikinci muhtarını seçemeyecek, sadece bir muhtar olacaktı. 1871 Nizamnâmesi, yeni bir organ olarak, köylerde "ihtiyar meclislerini" de kurduruyordu. Karma köylerde her cemaatin kendi ihtiyar meclisi olacaktı. Meclis üyeleri 3-12 kişi arasında değişiyordu. İmamlar ve papazlar kurulun tabii üyesi idi. İhtiyar meclisleri, kendi cemaatlerinin hissesine düşen vergiyi salıp, üleştirmek ve toplanmasını gözetmekle yükümlüydüler. Meclisler cemaat üyeleri arasındaki davaları barış yoluyla çözebilirlerdi. Ancak bu mümkün olmazsa mesele mahkemede çözüme kavuşturul-

³⁵ Muhtarlık teşkilatı ilk olarak İstanbul'da başlamıştır. Çünkü Yeniçeri ocağı kaldırıldıktan sonra İstanbul'da meydana gelebilecek şehrin güvenliğini sağlama, vergilerin toplanması ve mahallelerin düzeninin sağlanması her mahalleye evvel ve sâni olarak tayin edilen bu muhtarlara bırakılmıştır (Ortaylı, 2011: 107-109).

³⁶ *Düstur*, Tertip I, C.I, s. 638-639 (59 ve 60. maddeler). Köyde meydana gelen herhangi bir olayda ilk olarak muhtarın görüşü alınırdı. Aynı şekilde veraset, miras taksimi ve nafaka gibi durumlarda ilk görüşüne başvuranlar muhtarlar olurdu. Muhtarlar, köylerinde meydana gelen olayları en yakın mülkî ve askerî birimlere bildirmekle de yükümlüydüler. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen muhtarlar, muhakemeleri neticesinde suçlu bulunurlarsa cezalandırılıyordu (Baykara, 1998: 39).

lurdu. İhtiyar heyeti azaları da bu hususta mahkemeye bilgi sağlayarak yardımcı olurlardı (Çadırcı, 1991: 354; Ortaylı, 2011: 112).

H.1256/M.1840 senesine ait 9819 numaralı Beyşehir Temettuât Defteri'nde Kireli'ye bağlı köy sayısı 22 idi³⁷. 1868 yılında ise köy sayısı 23 olmuştur (KVS, 1285 (1868): 91). 1874 yılında sayı yine 22'ye düşmüş (KVS 1291 (1874): 172), 1899 yılında tekrar 23'e çıkmıştır (KVS 1317 (1889): 146). 1906 yılında ise 24 olan köy sayısı (KVS 1322 (1906): 100), 1908 yılında 26'ya yükselmişti³⁸. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kireli Nahiyesi'ne bağlı köy sayısının 26 olduğu görülmektedir³⁹. Bu köylerden büyük bir kısmı aynı isimlerle varlıklarını uzun yıllar devam ettirmişlerdir/ettirmektedirler. Bunlar: İlmen, Burunsuz, Budak, Çukurkent, Çavuş, Selki, Tolca, Fele, Kıyakede⁴⁰, Köşk, Göçeri, Görünmez, Hüyük, Yenice ve Suludere'dir.

Bazı köylerin isimleri zamanla değişmiştir. Bunlar; Balganda (İmrenler), Kaba (Pınarbaşı), Kıç (Mutlu), Zıvark (Değirmenaltı) ve Hordu (Kuşluca)'dur. Hordu, şu anda Beyşehir ilçesine bağlıdır. Diğerleri ise halen Hüyük ilçesine bağlı yerleşim birimleridir.

Kireli'ye bağlı köyler arasında zikredilen Kınık⁴¹, Kırbadem, Yarankömü ve Ebulvefa gibi yerleşim birimleri günümüzde mevcut değildir. Bunlardan Kınık, Kireli ile Budak arasında bir yerde bulunmaktaydı. Yassıviran mezrasından doğan İlmen çayı, İlmen köyünün arazilerini suladıktan sonra Çavuş köyü arazilerine girer, oradan Kınık köyü arazilerine ulaşırdı. Buradan da Lağrı Gölü ve Yarankömü arazilerine varır ve burada göle karışırdı. İşte bu çay yüzey sularıyla beslendiğinden, yaz mevsiminin başlarında zayıflamaktaydı. Bu haliyle İlmen ve Çavuş köylerinin su ihtiyacını ancak karşıladığından Kınık köylülerine su zamanında ulaşamıyordu. Bundan dolayı Kınık ve Yarankömü⁴² köylüleri, köylerini terk etmek zorunda kalmışlardı. Ebulvefa köylüleri de 1936 yılında Köşk Köyü'ne göç etmiştir. Köyün yeri şu anda harabedir (Erdoğan, 1998: 113).

³⁷ BOA, Maliye Vâridât Muhasebesi Temettuât Defteri (MLVRD.TMT.d), 9818. Muşmal'ın 1840 ve 1845 yıllarına ait tahrir kayıtlarına göre verdiği Kireli Kazası'na bağlı köy sayısı da aynı şekilde 22'dir (Muşmal, 2005: 346).

³⁸ Salname-i Devlet-i Âli Osmaniye 1324 (1908): 782.

³⁹ 1922 yılında Kireli Nahiyesi'ne bağlı köyler şunlardı: İlmen, Ebulvefa, Burunsuz, Budak, Balganda, Çukurkent, Çavuş, Hordu, Selki, Tuzluca, Fele, Kaba, Kıyakede, Kınık, Kıç, Köşk, Göçeri, Görünmez, Hüyük, Yenice ve Kısırfan. Nazmi, 1338: 96. Burada zikredilen köylerin bir kısmı zamanla kasaba statüsüne alınmış, Kireli de bunlara dahil, 1955 yılında Hüyük'ün ilçe olmasıyla da buraya bağlanmışlardı. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun gereğince bütün köylerin tüzel kişilikleri kaldırıldığı için, Hüyük ilçesine bağlı birer mahalle durumuna getirilmişlerdir. Kanun için bkz: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6360.html> (Erişim Tarihi: 06.02.2017).

⁴⁰ Fele ve Kıyakede, şu anda Şarkikaraağaç ilçesine bağlıdır.

⁴¹ "Kınık" adının Oğuz boylarına ait olduğu ile ilgili bkz. Sümer, 1999: 231-234.

⁴² Yarankömü (Yarangümü), Kireli'nin bir buçuk km kadar güneyinde bir köy idi. Şimdi harabesi kalmıştır. Burada ardiç ağacından yapılmış kuyular, İslam öncesi dönemlerden kalan yapı enkazları vardır (Konyalı, 1991: 79).

1922 senesinde Kireli Nahiyesi'ne bağlı olarak gördüğümüz Mada Adası önce yerleşim yeri iken sonraları at, eşek ve davar beslenen yer olmuştur. Bu ada Beyşehir Gölü'nde bulunan irili ufaklı 33 adanın en büyüğüdür⁴³.

VII. Kireli'de Belediye İdaresinin Kurulması

Osmanlı Devleti'nde, bugünkü anlamda şehirlerdeki beledi hizmetleri, o şehrin kadısı yerine getirmekteydi. Yalnız Osmanlı kadısı ve resmi görevlileri, şehre beledi hizmet getirmekten çok, hizmetleri yaptırmak ve bunun için halkı örgütlemek gibi bir fonksiyona sahiplerdi (Ortaylı, 2011: 125). Dolayısıyla kadı bu görevi yerine getirirken halkın kendi işini kendine gördürmek gibi bir faaliyet yürütüyordu. Nahiyelerde ise bu tür işler müdürlerin kontrolünde yaptırılıyordu. 19. yüzyılın ikinci yarısında, başta bugünkü anlamda beledi hizmetler olmak üzere imar faaliyetlerinin önem kazanması, belediye teşkilatının yaygınlaştırılması lüzumunu ortaya çıkarmıştı (Ünal, 2011: 241-427).

Genel olarak belediye, bir beldede yerleşik bulunan halkın ortak menfaat ve karşılıklı ihtiyaçları için beldelerine ve dolayısıyla kendilerine ait işleri, hükümetin kanunla tayin ve göstermiş olduğu yetki çerçevesinde, halkın kendi seçtiği temsilciler vasıtasıyla yönetmesi ve yerine getirmesi faaliyetidir. Bu bağlamda belediyelerin hizmet alanları şu şekilde sıralanabilir: aydınlatma ve temizlik işleri; yeme, içme ve yakılacak şeylerin temini; köprü, lağım, kaldırım ve umumi hela inşaatı; yabancı, yolcu ve seyyahlar için barınacak yerlerin yapılması, ölümler için gömülecek yerler ayrılması, halkın zarardan ve tehlikeden korunması, halka para ile yardım edecek müesseseler vücuda getirilmesi gibi bu ve buna benzer çalışmalardır (Ergin, 1987: 106).

Modern anlamda belediye teşkilatı kurulması teşebbüsü ilk olarak İstanbul'da tesis edilmek istenmiş ve 1855 yılında "*İstanbul Şhremâneti*" adıyla hayata geçirilmişti. Ayrıca, 1858 ve 1871 nizamnâmeleri ile belediye dairelerinin işleyişleri konusunda yeni düzenlemeler yapılmıştı (Çadırcı, 1991: 276). Ancak, Osmanlı'da 1870 senesine gelinceye kadar İstanbul'dan başka Türkiye'nin şehir ve kasabalarında batı tarzında belediye kurulduğuna dair kayıt bulunmamaktadır. 1876'da Vilâyet Belediyeleri için bir kanun çıkarılmıştı⁴⁴. Bu kanuna göre her

⁴³ Adanın tarihi bir ehemmiyeti vardı: Eşrefoğulları sülalesinden Mehmet Bey, "Mis" adlı kadınla evlendiği zaman bu adaya güzel bir köşk yaptırmıştı. Adaya 1865'te 30-40 civarında Kazaklı bir grup yerleşmiş, ancak havası yaşama elverişli olmadığından daha sonra göç etmişlerdi. Bundan dolayı adaya "Kazak Adası" da denir (Konyalı, 1991: 392; Alperen, 2003: 11).

⁴⁴ BOA, Dâhiliye Nezâreti İdarî Kısım Belgeleri (DH.İD), 31/3, Lef. 4, Burada Kireli Nahiyesinin, nahiyede belediye teşkilatı için başvurusuna Dâhiliye Nezâreti'nin verdiği cevapta, daha önce çıkarılan Vilâyet-i Belediye Kanununa atıf yapılmakta ve gerekli şartları taşıyan beldelerde belediye teşkil edilebileceği belirtilmekteydi. Bu cevabi yazı şu şekildeydi: "Vilâyet-i Belediye Kanunu'nun 13 Safer 1304 (11 Kasım 1886) tarihli zeylinde (ekinde) nevâhi merkezleriyle kâbil-i imar olan cesâmetli (cesim, büyük) karyelerde vilâyetler cânibinden görülecek lüzum vuku' bulacak inhâ üzerine belediye daireleri teşkiline müsaade olunacağı muharrer olduğu gibi bu misillü husûsâtın Şûrâ-yı Devlet'çe karara rabtı (bağlanması) hakkında müttehiz (ortaya konulan) usûlün tatbik ve idaresinde mahal görülmediği 7 Muharrem 1327 tarihinde takdim kılınan mazbatada arz ve beyan kılınmış ve mevzu-u bahs olan nahiyeye ve karyelerde belediye dairesi teşkiline dair mahallerinde

şehir ve kasabanın nüfusuna ve büyüklüğüne göre dört sene için seçilecek, 6-12 kadar azadan oluşan bir belediye meclisi bulunacak ve her iki senede meclis azasının yarısı değişecekti (Ergin, 1987: 133).

Bu kanuna göre; valiliklerin lüzum görmesi ve nahiyelerin büyüklük ve imarının gelişmeye müsait olması durumunda, nahiyelerde belediye teşkil edilmesi, karara bağlanmıştı. Kireli Nahiyesi de bu kanun maddesi uyarınca Dahiliye Nezâreti'ne yaptığı başvuruda; "Kireli Nahiyesinin büyüklüğü ve temizliğe olan ihtiyacı nedeniyle merkez nahiyede bir belediye dairesi teşkili"ni talep etmişti. Nahiyenin "cesâmetine (büyüklüğüne) ve tathîrâtına (temizliğine)" olan ihtiyacını yerinde gören Konya Vilayet Meclisi de belediye teşkilini yerinde bulmuş ve bu hususla ilgili mazbatayı Sadâret'e iletmişti.

Dâhiliye Nezâreti, bu başvuruyu 22 Ocak 1910 tarih ve 3/641 numaralı tezkireyle Şûrâ-yı Devlet'e havale etti ve bu talep en son Mülkiye Dairesine ulaştı⁴⁵. Ayrıca bu tezkirede Dâhiliye Nezâreti, Kireli'de teşkil edilecek belediye için toplanacak vergilerin kendi dairelerine "hasr ve tahsisi lüzumu"nu belirtmişti. Nahiyede belediye dairesi kurulması için yapılan başvuruda Dâhiliye Nezâreti Muhâberat-ı Umûmiye Dâiresi, Sadâret'e arz ettiği yazıda; Meclis-i İdâre-i Vilâyetin 11 Ocak 1910 tarihli ve 523 numaralı mazbatasına cevap olarak Beyşehir Kazası'na bağlı Kireli Nahiyesi'nin belediye dairesi teşkiline müsait ise Vilâyet-i Belediye Kanunu'nun 30 Ekim 1886 tarihli ekinde belirtildiği üzere dairenin kurulmasının yerinde olacağını ifade etmekteydi⁴⁶. 1890'lardan itibaren nahiyelerde başlayan belediye dairesi teşkili, Osmanlı'nın yıkılışına kadar devam etmiş ve Kireli Nahiyesi de bu süreçte belediye dairesine kavuşmuştur.

SONUÇ

Osmanlı Devleti, kurmuş olduğu idarî teşkilat ile sahip olduğu geniş toprak parçaları üzerinde asırlarca etkin bir hâkimiyet tesis etmiş ve bu sayede güçlü bir medeniyet oluşturabilmişti. Devlet yönetiminin en önemli ayaklarından birisini oluşturan taşra teşkilatı, genel olarak klasik çağda şekillenmiş, ancak 19. yüzyılın getirmiş olduğu şartlar itibarıyla bazı değişikliklere maruz kalmıştı. Bu çalışmada nahiyeye yönetiminin, eskiden beri uygulanan bir idarî birim olmakla birlikte bu alanda detaylı düzenlemelerin 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hayata geçirilebildiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Nahiyeye idaresinin her yönüyle yapısal

dermeyan kılınan lüzûma karşı Dâhiliye Nezâreti'nce ne bir günâ mütalaa ne de Şûrâ-yı Devlet'çe tetkikât icrâsını müstelzim başka bir sebep beyan olunmasına nazaran nezâretin cümle-i selâhiyetinden olduğu üzere iş'âdan vâkıanın tervicinde bir mani ve mahzur yok ise belediye teşkilatının icrası için Konya Vilâyeti'yle Bolu Mutasarıflığına mezûniyet it'ası tabi olunacağı tezekkür kılınmış olmakla Dâhiliye Nezâreti'ne o yolda tebliğat icrası tezekkür edildi ol bâbda emr ü ferman hazreti min lehü'l-emrindir. 21 Muharrem 1328/20 Kanunusani 1325".

⁴⁵ BOA, DH.İD, 31/3, Lef.4/1, 25 Kanunusani 1325/18 Ocak 1910. Belge için bkz: EK-1.

⁴⁶ BOA, DH.İD, 31/3, Lef.4/2, 2 Safer 1328/13 Şubat 1910.

durumunun belirlenmesinde 1867 İdâre-i Nevâhi Nizamnâmesi, nahiyelerin taşra sistemi içerisindeki yerini bütün ayrıntılarıyla ortaya koymuş, 1871 İdare-i Umûmiye Vilâyet Nizamnâmesi ise, nahiye yönetimi ile ilgili önemli değişiklikler getirmişti.

Bölgenin Osmanlı hakimiyetine girmesinden sonra Beyşehir Sancağı'na bağlı bir nahiye olarak idare edilmeye başlanan Kireli'nin, farklı zamanlardaki uygulamalara bağlı olarak, kimi zaman nahiye, kimi zamanda kaza statüsüyle idare edildiği; 1840'lı yıllardan itibaren Kireli'nin Beyşehir Sancağı'na bağlı kaza olarak 1867 tarihli düzenlemeye kadar bu şekilde idare edildiği tespit edilmiş ve bu düzenlemeden itibaren ise Beyşehir Kazası'na bağlı bir nahiye olarak Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar bu statüsünü muhafaza ettiği vurgulanmıştır.

Tanzimat Dönemi'nde kaza/nahiye müdürlerinin görev ve sorumlulukları hakkında bilgi verildikten sonra, arşiv kayıtlarına göre, 19. yüzyılın ortalarından itibaren Kireli'de görev yapan müdürlerin isimleri ve görev süreleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Nahiye müdürleriyle ilgili halkın şikayetleri veya görevleri esnasında meydana gelen olumsuzluklar üzerine başta vilayet tarafından gerekli önlemlerin alındığı, ayrıca nahiyedeki huzurun sağlanması adına merkezî idare tarafından vilayete bazı uyarıların yapıldığı ifade edilmiştir. Aynı şekilde Kireli ve çevresinde devlet adına toplanması gereken vergilerle ilgili yolsuzluk yapan veya zimmetine para geçiren müdürlerin de görevden uzaklaştırıldığı vurgulanmıştır.

Kireli Nahiyesi'nde müdür ve nâibin dışında vergi kâtibi, tahrirat kâtibi, nüfus memuru, reji memuru ve sandık emini gibi birimlerde görevli olanların isimleri, salnamelerdeki kayıtlar ışığında tespit edilmeye çalışılmıştır. 1840-1922 yılları arasında nahiyeye bağlı köy sayısının devamlı değiştiği, Tanzimat'ın ilk yıllarından Cumhuriyet'e kadar geçen süreçte Kireli'ye bağlı köy sayısının ortalama 22-26 arasında olduğu, salname ve diğer kayıtlardaki verilerden tespit edilmiş ve bu köylerin mevcut durumları belirtilmiştir. Yukarıda belirttiğimiz gibi, 1886 yılında yapılan bir düzenlemeyle vilayetlerde belediye kurulabileceği hükme bağlanmıştı. Bu hususa bağlı olarak, hem 20. yüzyılın başlarında nahiye sınırlarının genişlemesi, hem de ahaliye daha iyi hizmet edebilme düşüncesiyle nahiyede bir belediye dairesi tesis edilmek istenmiş ve netice itibarıyla, 1910 yılında yapılan başvuru Dâhiliye Nezâreti tarafından değerlendirilerek Kireli'de bir belediye idaresinin teşkili uygun görülmüştür. □

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

- Dâhiliye Nezâreti İdarî Kısım Belgeleri (DH.İD): 31/3,Lef.4.
- Dâhiliye Nezâreti Mektûbî Kalemi (DH.MKT): 121/1.
- İrâde Meclis-i Valâ (İ.MVL): 22/15,175/5208,237/8413,340/14652.
- Mâliye Vâridât Cizye Defterleri (ML.VRD.CMH.d): 1184.
- Mâliye Vâridât Muhasebe Defterleri (ML.VRD.d): 5177.
- Maliye Vâridât Muhasebesi Temettuât Defteri (ML.VRD.TMT.d), 9818.
- Sadâret Mektubî Kalemi Meclis-i Valâ Yazışmaları (A.MKT.MVL): 36/8, 53/57, 85/59, 130/30.
- Sadâret Mektubî Kalemi Nezâret ve Devâir Yazışmaları (A.MKT.NZD): 108/37, 132/32, 141/79.
- Sadâret Mektubî Kalemi Umum Vilâyet Yazışmaları (A.MKT.UM): 38/87, 46/31, 141/79.

Resmî Yayınlar ve Salnameler

-Düstur

- Konya Vilâyet Salnamesi (KVS): 1285 (1868), 1286 (1869), 1287 (1870), 1288 (1871), 1289 (1872), 1290 (1873), 1291 (1874), 1292 (1875), 1293 (1876), 1294 (1877), 1295 (1878), 1296 (1879), 1298 (1881), 1299 (1882), 1300 (1883), 1301 (1884), 1302 (1885), 1303 (1886), 1304 (1887), 1305 (1888), 1306 (1889), 1307 (1890), 1309 (1892), 1310 (1892), 1312 (1894), 1314 (1896), 1317 (1899), 1322 (1906).
- Salname-i Devlet-i Âli Osmaniye: 1324 (1908).

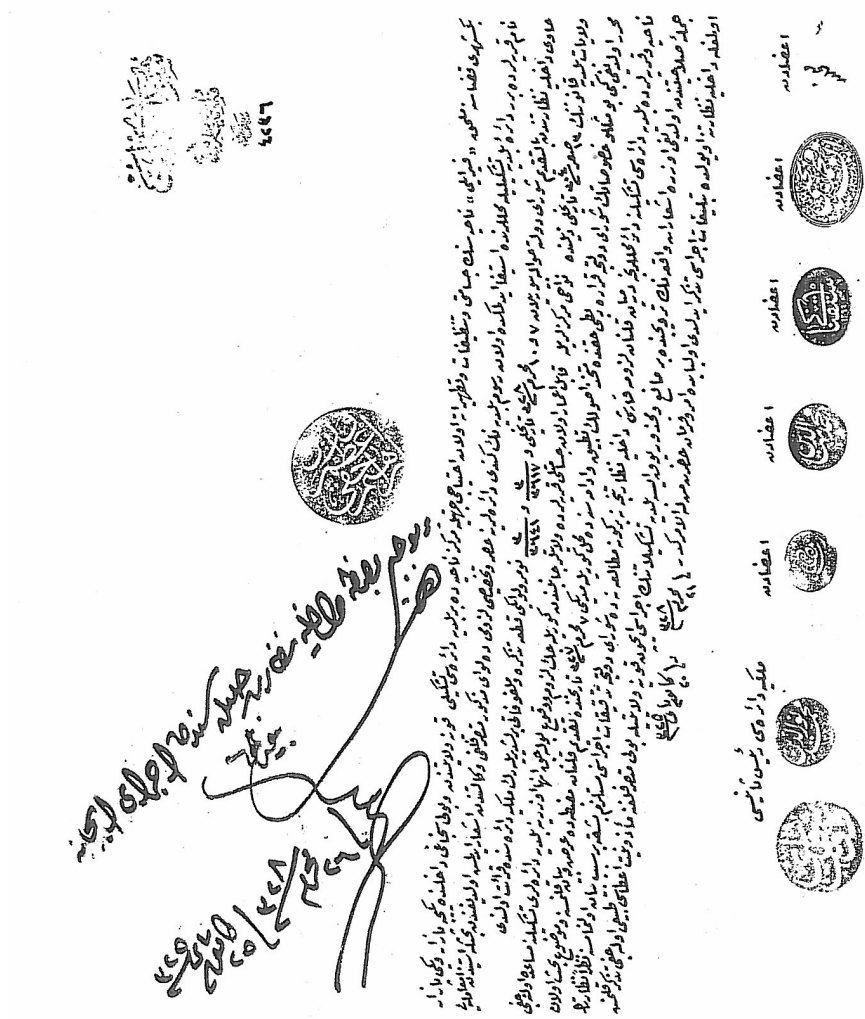
Araştırma ve İnceleme Eserler

- Akıncı, Halis (2010). *Osmanlı Döneminde Kırelî Kazası Hüyük İlçesi ve Köyleri Vakıf Eserleri*, Çizgi Kitabevi. Konya.
- Alperen, Bilal Bülent (2003). *Beyşehir ve Tarihi*, Büyük Sistem Derşhanesi Matbaası. Konya.
- Baykara, Tuncer (1998). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. Ankara.
- Çadircı, Musa (1991). *Tanzimat Devrinde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, Türk Tarih Kurumu. Ankara.
- (1988). "Tanzimat Döneminde Osmanlı Ülke Yönetimi (1839-1876)", *IX. Türk Tarih Kongresi*, TTK, Ankara. s. 350-364.
- Çimen, Adnan (2012). "Sayım, Kayıt Düzeni ve Teşkilatlanma Açısından Osmanlı'da Nüfus Hareketleri", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 14/3. s. 183-216

- Erdođru, Mehmet Akif(1998). *Osmanlı Yönetiminde Beyşehir Sancağı* (1522-1584), Kültür Sanat Yayıncılık. İzmir.
- (1992). "Beyşehir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.6. 1992. s. 84-85.
- Ergün, Osman Nuri (1987). *Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları. İstanbul.
- Nazmi, Dr. (1338). *Türkiye'nin Sıhhi-i İctimâi Coğrafyası*, Konya Vilayeti, Öğüt Matbaası. Ankara.
- İnalçık, Halil (2008), *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağı (1300-1600)*, (çev. Ruşen Sezer), Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- Cin, Halil-S.Gül Akyılmaz (2000). *Tarihte Toplum ve Yönetim Tarzı Olarak Feodalite ve Osmanlı Düzeni*, Çağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. Adana.
- Karaca, Hasan-Mehmet Koç (2000). *Beyşehir Gazilerinin Milli Mücadele Hatıraları*, Damla Ofset. Konya.
- Karpat, Kemal H. (2003). *Osmanlı Nüfusu (1830-1914)*, (çev. Bahar Tırnakçı), Tarih Vakfı Yurt Yayınları. İstanbul.
- Kartal, Nazım (2013). "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlı'da Mülki İdare", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, İlkbahar C. 4, S. 1, s.1-24.
- Konyalı, İbrahim Hakkı (1991). *Abideleri ve Kitabeleriyle Beyşehir Tarihi*, (yay. haz. Ahmet SAVRAN), Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları. Erzurum.
- McCarthy, Justin (1998). *Müslümanlar ve Azınlıklar*, (çev. Bilge Umar), İnkılâp Kitabevi. İstanbul.
- Ortaylı, İlber (2011). *Tanzimat'tan Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, Türk Tarih Kurumu. Ankara.
- Pakalın, M. Zeki (1954). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. III, Maârif Basımevi. İstanbul.
- Ramsay, W.M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (çev. Mihri Tektaş), Milli Eğitim Basımevi. Ankara.
- Saraçoğlu, Hüseyin (1990). *Bitki Örtüsü Akarsular ve Göller*. İstanbul.
- Sümer, Faruk (1999). *Oğuzlar*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı. İstanbul.
- Şahin, İlhan (2006). "Nahiye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 32, s.306-308.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1965). *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu. Ankara.
- Ünal, Feyzullah (2011). "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Yasal ve Yapısal Dönüşümü", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.30, s.241-247.

Yaman, Mümtaz Talat (1940). *Osmanlı İmparatorluğu Mülki İdaresinde Avrupa-
palılaşma Hakkında*. İstanbul.
<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6360.html> (Erişim tarihi: 06.02.2017)

EKLER

EK-2: Konya Valiliği'nin Kireli'de belediye dairesi teşkili için Dâhiliye Nezâreti'ne yaptığı başvuru ve Şûrâ-yı Devlet'in Dâhiliye Nezâreti'ne verdiği oluru cevabı.

Kaynak: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dâhiliye Nezâreti İdari Kısım Belgeleri (DH.İD), 31/3, Lef. 4, 25 Kanunusâni 1325/18 Ocak 1910.